

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Куцин І.М.

Розглянуто питання необхідності вдосконалення державного регулювання процесів інвестування розвитку медичної галузі. Запропоновано науково-методологічні підходи до формування механізму регулювання інвестиційної діяльності на галузевому рівні, алгоритм розрахунку обсягу інвестицій у розвиток інфраструктури медичної галузі. Визначені основні напрямки вдосконалення державної регуляторної діяльності з вирішення проблем інвестування розвитку і підвищення конкурентноздатності суб'єктів господарювання на зовнішньому та внутрішньому ринках медичних товарів і послуг.

Ключові слова: система, державне регулювання, інвестиції, інвестиційна діяльність, медична галузь, алгоритм, структура, суб'єкт господарювання, чинник оцінки.

ВСТУП

На сучасному етапі реформування сфери охорони здоров'я України важливе значення набуває проблема державного регулювання інвестиційним забезпеченням розвитку медичної галузі. Вибір раціональних напрямків інвестування потребує детальної оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання галузі, які одночасно являються об'єктами інвестування. Така оцінка дозволяє органам державної влади та місцевого самоврядування сфокусувати свої регуляторні дії на інвестиційні процеси, що відбуваються у галузі з метою її розвитку. Ефективність державного регулювання, у свою чергу, буде залежати від правдивої та обгрунтованої інформації про стан і перспективи розвитку галузевої інфраструктури, а сама структура системи державного регулювання – від методики та наукової обгрунтованості інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, як складових інфраструктури. —Такий підхід дозволить виявити найбільш перспективні з інвестиційної точки зору структурні організації та забезпечити найвищу прибутковість та найменшу ризикованість результатів своєї діяльності.

Активна державна інвестиційна політика з розвитку медичної галузі сфери охорони здоров'я повинна передбачати насамперед стратегічний аналіз розвитку галузі, спрямований на визначення пріоритетного напрямку з забезпечення конкурентоздатного стану галузі у ринковому середовищі. Аналізуючи проблеми державного регулювання інвестицій у галузі, слід зазначити, що національна державна система регулювання покликана з'єднати інтереси державного та приватного бізнесу у медицині та забезпечити дифузю українських товарів та послуг на світові ринки. Держава повинна взяти на себе підтримку пріоритетних напрямків розвитку медичної галузі. Привабливість інвестиційного клімату галузі свідчить про ефективність державного управління і може бути одним із критеріїв її оцінки.

Мета статті полягає у розробці науково-методологічних підходів та рекомендацій з формування механізмів державного регулювання інвестицій у розвиток медичної галузі сфери охорони здоров'я України.

Об'єкт дослідження – процеси конструювання системи державного управління та механізмів регулювання розвитку інфраструктури медичної галузі.

Предмет дослідження – система інвестиційної діяльності у сфері охорони здоров'я.

Сутність інвестиційного процесу та інвестиційного потенціалу галузі, як об'єкту державного управління та регулювання, визначається з позицій їх впливу на сукупну потребу та сукупну пропозицію, тобто ця сукупність проявляється у реалізації певних відносин, що формуються між суб'єктами господарювання галузі у процесі вдосконалення виробництва та формування нових концептуальних підходів управління ними, зокрема з позицій державних інституцій.

Згідно з джерелом [2], одним з пріоритетних напрямків створення умов для стійкого економічного розвитку є удосконалення механізмів державного управління, регулювання та стимулювання розвитку нових системоутворюючих суб'єктів господарювання. Згідно з авторами, архітектура системи державного управління та регулювання складається з підсистем, а саме:

- нормативно-правового забезпечення, яка формує нормативні акти щодо інвестиційної діяльності, а також інструктивний матеріал для відповідних служб органів державного управління та місцевого самоврядування;
- організаційного забезпечення, в основу якої покладена сукупність організаційних структур, що здійснюють регуляторну політику в інвестиційному процесі з регламентацією складу, функцій та завдань структурних підрозділів органів управління;
- фінансового забезпечення, яка формує умови фінансування діяльності органів регулювання інвестиційної діяльності;
- аналітичного забезпечення, у функціональні обов'язки якої входять аналіз руху інвестиційних коштів, збір, зберігання та розповсюдження та розповсюдження інформації про стан інвестиційної діяльності, проведення аналізу і оцінки результатів реалізації інвестиційної політики;

- кадрового забезпечення, яка характеризується виконанням функцій підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, у обов'язки яких входять обов'язки роботи у сфері інвестиційної діяльності.

Вагоме дослідження механізмів державного управління провела група авторів у складі Р.Рудницької, О.Сидорчук, О.Стасів. На їх думку механізм державного управління представляє собою систему для досягнення цілей з визначеною структурою, у основу функціонування якої покладена сукупність правових норм, методів та інструментів впливу на об'єкт управління [7].

Проблематикою механізмів займалися такі провідні вчені як Ю.Тихоміров [9], Б.Курашвілі [3], Л.Юзьков [10] та інші. Б.Курашвілі визначає державне управління як організаційну співпрацю держави з колективами та індивідуальними членами суспільства. Л.Юзьков констатує, що механізм держави - це сукупність установ, через які здійснюється державне управління суспільством. Ю.Тихоміров у системі управління виділяє систему управління, соціальні і правові норми, способи визначення цілей, управлінський процес. М.Лесечко у своїй праці [4] зазначає, що важливим елементом механізму є організаційна структура, яка впорядковує процес управління, встановлює підпорядкованість, розподіляє відповідальність. Функції механізму управління реалізуються шляхом застосування відповідних методів, важелів та інструментів.

Стосовно формування системи державного регулювання інвестиційної діяльності науковці Т.Садовська, В.Дадонов, П.Дроговоз [8] зазначають, що це державне регулювання здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики держави. Воно визначається показниками економічного розвитку народного господарства, державним та місцевими бюджетами, передбаченими в них обсягами фінансування інвестиційної діяльності. Одночасно створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найважливіших для задоволення суспільних потреб напрямках, у тому числі і розвитку медичної галузі.

За результатами досліджень проф. М.Лесечка, викладених у [4] на сьогодні сформувався декілька підходів методики формування державного регулювання інвестиційної діяльності, а саме:

1. Звужений, який базується на динаміці внутрішнього валового продукту і обсягів виробництва, динаміки розподілу національного доходу, пропорцій накопичення і споживання.

2. Розширений, чинниковий, що впливають на інвестиційну привабливість. Серед них:

- Характеристика економічного потенціалу;
- Загальні умови господарювання;
- Зрілість ринкового середовища;
- Політичні чинники;
- Соціальні і соціально-культурні;
- Організаційно-правові;
- Фінансові.

Методологію форм і напрямків розвитку інвестиційних процесів в Україні досліджував А.Пересада. У своїх працях він значну увагу приділяє менеджменту, інвестиційному аналізу та важелям державного впливу на інвестиційне середовище. А.Пересада зазначає, що держава бере участь в інвестиційному процесі як безпосередньо через державний сектор економіки, так і опосередковано через свої інституції-органи державного управління та місцевого самоврядування.

В умовах ринкових відносин виникає потреба у всебічному аналізі організаційних структур державного управління як складної і багатофункціональної системи. Згідно досліджень В.Польшакова та Ю.Черненка [6], удосконалення моделей та методів системи організаційного управління дозволяє підвищити ефективність діяльності управлінського апарату за рахунок:

- Оперативного представлення інформації;
- Впровадження методів та засобів, які забезпечують ефективне виконання функцій управління;
- Побудови на основі теорії управління методів та моделей високопродуктивних засобів формування та оптимізації управлінських рішень.

У своїх працях О.Місюра [5] досліджував відповідність вітчизняної державної політики розвитку медичної галузі європейським та світовим вимогам. На думку автора, насамперед, потрібно знайти чітку відповідь на питання розвитку ринкових відносин, конкуренції та боротьби за задоволення інтересів споживача, добробуту пацієнта, як вищої мети реформування.

Аналізуючи вищевикладені дослідження провідних науковців слід відмітити, що розвиток медичної галузі потребує модернізації системи державного управління інвестиційними процесами як рушійної сили забезпечення ефективності цього розвитку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні умови здійснення інвестиційної діяльності у сфері охорони здоров'я висувують актуальні питання з визначення найкращих напрямів вкладення капіталу у розвиток медичної галузі, які дозволяють забезпечити найвищу їх окупність та створити умови для максимальної інтенсифікації інвестиційного процесу.

Згідно з методикою оцінки інвестиційної привабливості медичної галузі, розробленої у Львівському регіональному інституті державного управління при Президентові України, виділяють основні види інвестиційної привабливості (рис.1), а саме поточну, ретроспективну, перспективну, миттєву та динамічну [2].

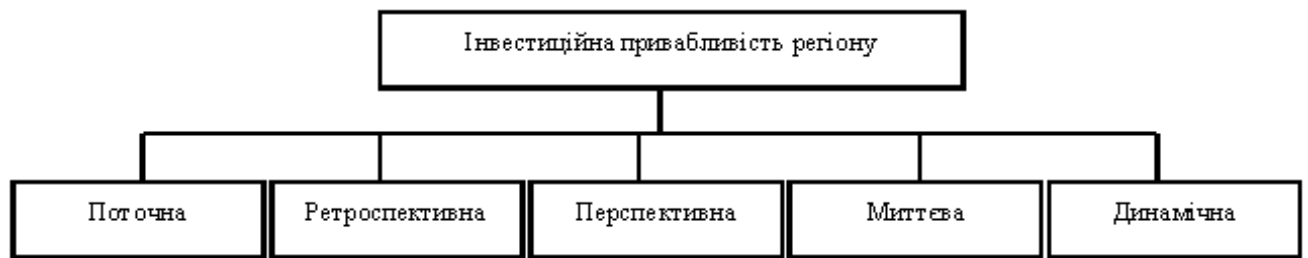

Рис.1 Види інвестиційної привабливості медичної галузі

Виділенні види привабливості визначаються таким чином:

- Поточна – визначається обсягом інвестицій, який потрібно вкласти з метою доведення прибутковості активів певної галузі до її нормального рівня;
- Ретроспективна – визначається обсягом інвестицій, який було вкладено у певну галузь у звітному періоді;
- Перспективна – визначається обсягом інвестицій, які доцільно вкласти у розвиток певної галузі у плановому періоді;
- Миттєва – визначається прибутковістю вкладання у розвиток певної галузі додаткового відносно невеликого обсягу інвестицій;
- Динамічна – визначається додатковим обсягом інвестицій як функцією від рівня прибутковості активів, який пробігає усі значення від поточного до нормативного.

Таким чином, усі види інвестиційної привабливості, окрім миттєвої, характеризуються показником обсягу додаткових інвестицій у розвиток галузей, тобто рівень інвестиційної привабливості можна оцінювати шляхом співставлення раціональних галузевих обсягів інвестицій.

Оцінку інвестиційної привабливості інфраструктури медичної галузі слід розглядати за системою часткових показників, які відображають основні фактори впливу на обсяги інвестицій. Ці показники об'єднано у п'ять груп:

- Показники, що характеризують питому капіталомісткість послуг або продукції, нормативну прибутковість продукції (послуг), тощо;
- Показники, що характеризують основні виробничі фонди, за допомогою яких надаються послуги, або виробляється продукція. До них відноситься поточна балансова вартість, рівень фізичного зносу та морального старіння, прогнозне вибуття з експлуатації, середній нормативний строк служби, тривалість інвестиційного лага, тощо;
- Показники, що характеризують попит на продукцію та послуги галузі;
- Показники, що характеризують ризик інвестиційної діяльності;
- Показники, що характеризують державну підтримку розвитку медичної галузі.

Ці показники лягають в основу розробки рекомендацій щодо удосконалення організації планово-аналітичної роботи відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, що має на меті підвищення ступеню оперативності надання потенційним інвесторам інформації про інвестиційну привабливість структурних складових галузевої системи та збільшення повноти та надійності інформації шляхом удосконалення статистичної звітності та методів обробки статистичних даних.

За умови достатності статистичної інформації процес розрахунку розміру інвестицій можна чітко формалізувати за алгоритмом, представленим на рис. 2.

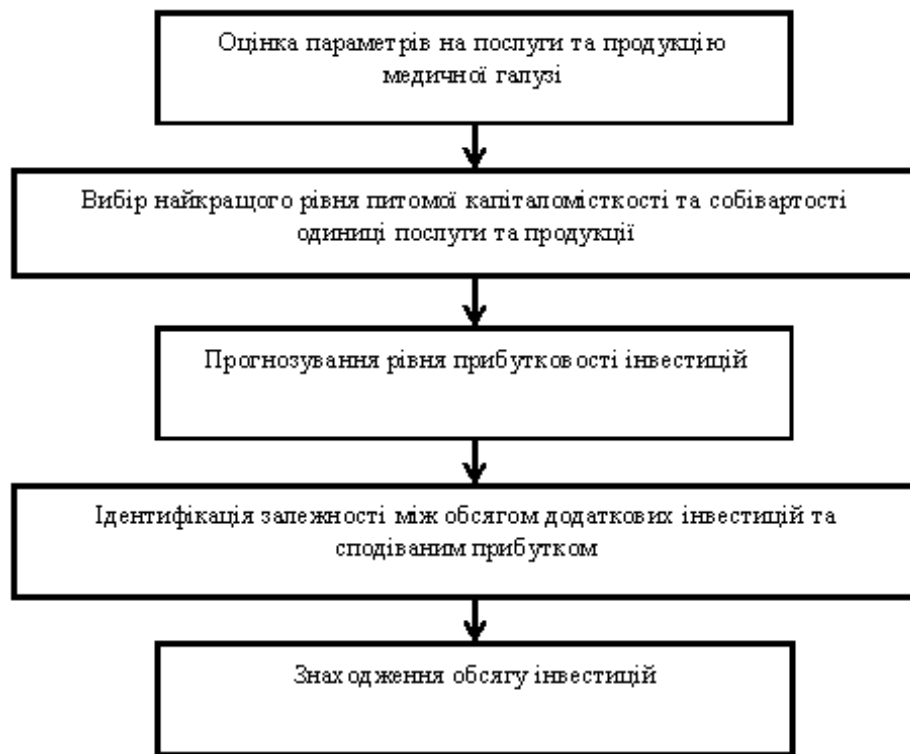

Рис. 2 Алгоритм розрахунку обсягу інвестицій у медичну галузь

Очевидним є те, що ступінь точності оцінки раціональних обсягів інвестицій у розвиток медичної галузі залежить від того, як точно визначено загальний вигляд та числові значення параметрів залежності між величиною реальних інвестицій та сумарним розміром сподіваного прибутку від здійснення інвестицій. Розподіл параметрів виробництва і споживання кожного виду медичних послуг продукції шляхом дезагрегування галузі на комплекси, кожен з яких виробляє певний вид продукції та надає певні послуги, дозволяє формалізувати сумарний прибуток комплексу таким чином:

$$\sum_{i=1}^n \Pi_i = \sum_{k=1}^i \{C_k - c_k\} Q_k \quad (1),$$

а цільова функція максимізації прибутку від реалізованих інвестицій набере вигляду:

$$F(\sum_{i=1}^n \Pi_i) = F(\sum_{i=1}^n \{C_i - c_i\}) Q_i \rightarrow \max \quad (2)$$

де Π_i - прибуток суб'єктів господарювання «i» - го комплексу медичної галузі;

C_k ; c_k - відповідно ціна та собівартість «k» виду продукції;

Q_k - обсяг продукції, що виробляється.

Процес покращення результатів оцінки раціонального обсягу інвестицій потребує проведення групування чинників, які впливають на величину цього обсягу (табл.1).

Таблиця 1 Чинники оцінки інвестиційної привабливості медичної галузі

№ п/п	Назви об'єктів та процесів, що характеризуються чинниками	Назва чиннику
1	Технологічні процеси	1.Питома капіталомісткість продукту
		2.Нормативна продуктивність
2	Основні фонди	1.Поточна балансова вартість
		2.Фізичний знос та моральне старіння
		3.Прогнозне вибуття
3	Попит на продукцію	1.Поточна прибутковість
		2.Еластичність попиту
		3.Обсяг реалізованої продукції
4	Ризик діяльності	1.Показники кількісної оцінки
5	Державна підтримка	1.Державне замовлення

При формуванні системи державного регулювання розвитку медичної галузі слід орієнтуватися на послідовність

оцінки її інвестиційної оцінки, яка приведена на рис.3.

З точки зору потенційних інвесторів суб'єктів господарювання медичної галузі особливе значення має рівень прибутковості їх діяльності. Цей рівень оцінюється за допомогою системи показників, що зображено на рис. 4.

Показники оцінки прибутковості суб'єктів господарювання обчислюються таким чином:

– прибутковість реалізованої продукції у відсотках:

$$\Pi_1 = \frac{\Pi_0}{C} \times 100\% \quad (3)$$

де Π_1 – прибутковість реалізованої продукції;

Π_0 – прибуток від операційної діяльності за звітний період;

C – собівартість реалізованої продукції.

– прибутковість основних засобів (Π_2):

$$\Pi_2 = \frac{\Pi_B}{B_{OЗ}} \times 100\% \quad (4)$$

де Π_B – валовий прибуток за звітний період;

$B_{OЗ}$ – середня вартість основних засобів.

– прибутковість власного капіталу (Π_3):

$$\Pi_3 = \frac{\Pi_B}{B_K} \quad (5)$$

де B_K – вартість капіталу (середня вартість за звітний період);

– прибутковість сукупних активів (Π_4):

$$\Pi_4 = \frac{\Pi_B}{B_A} \times 100\% \quad (6)$$

де B_A – середня вартість сукупних активів.

Обґрунтування та визначення джерел залучення інвестицій у модернізацію медичної галузі необхідно проводити згідно з класифікацією джерел фінансування, структури джерел фінансування та структури інвестиційних ресурсів суб'єктів господарювання галузі, що представлена у табл. 2 [1].

Значимо, створення сприятливого інвестиційного клімату у медичній галузі, насамперед, пов'язане з чітким державним регулюванням інвестиційної діяльності. Структурна перебудова, оновлення і розвиток галузі на сьогодні залежить від ефективності інвестиційної діяльності, яка зараз, на жаль, має недостатні обсяги. Саме тому необхідно знайти адекватний сучасним умовам механізм державного регулювання, який би органічно поєднував форми іноземного, державного та приватного інвестування, оптимізацію взаємозв'язків різних суб'єктів інвестиційної діяльності, розробити відповідну законодавчо-нормативну базу, а також інші заходи, які мають впорядкувати інвестиційний процес як у окремих структурах медичної галузі так і в усій галузі.

Підвищення конкурентноздатності медичної галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках - основна мета державної регуляторної політики, яка повинна охоплювати планування, визначення умов та конкурентних дій з інвестування у медичну інфраструктуру. Державне регулювання умов інвестиційної діяльності у розвиток медичної галузі повинно здійснюватися через:

1. Фіскальну політику з диференціацією суб'єктів оподаткування та систему податкових ставок і пільг.
2. Стимулювання інвестиційної діяльності шляхом надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток галузі.
3. Оновлення державних норм та стандартів.
4. Антимонопольних заходів.
5. Політики ціноутворення.

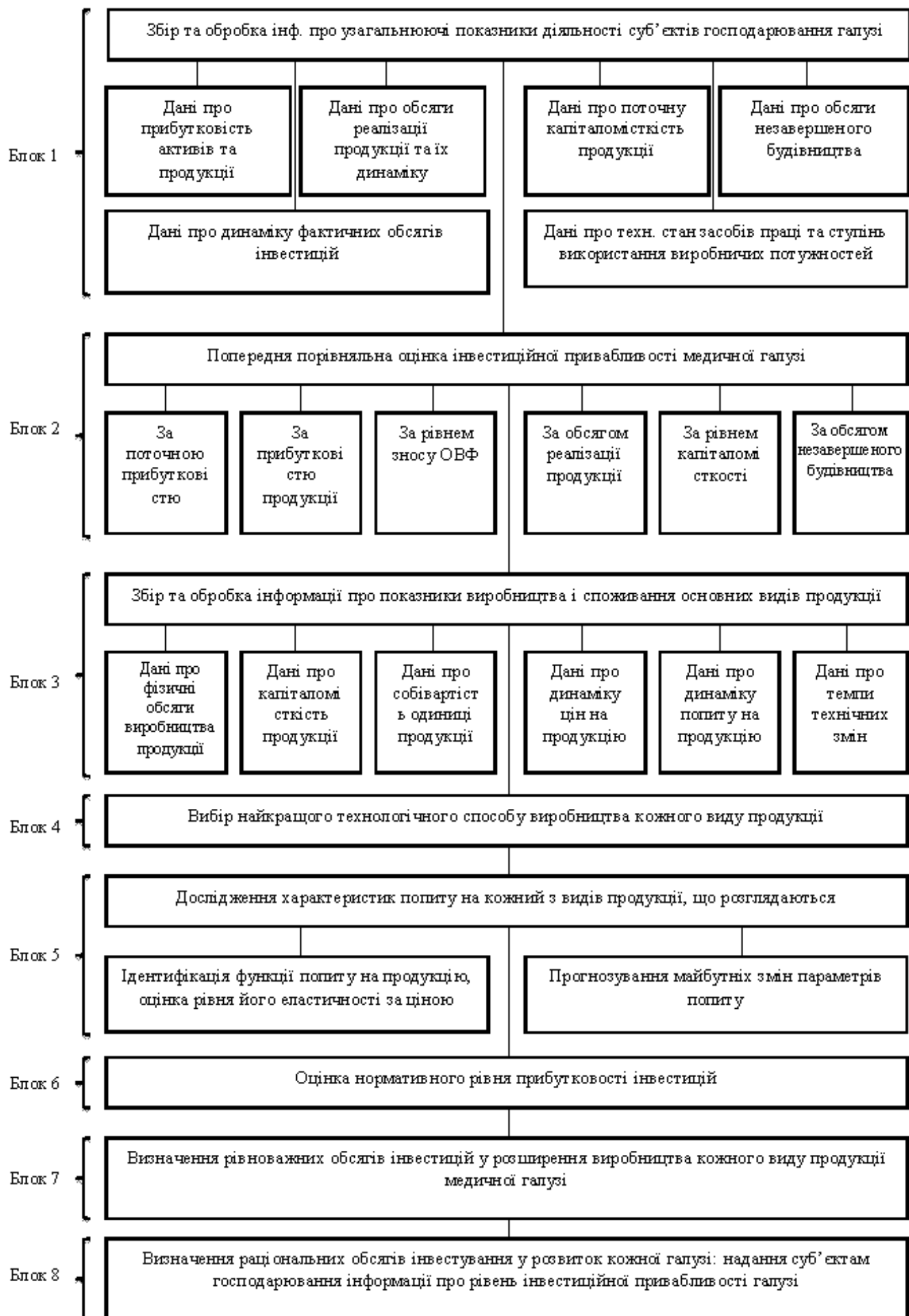

Рис. 3 Блок-схема послідовності оцінки інвестиційної привабливості медичної галузі

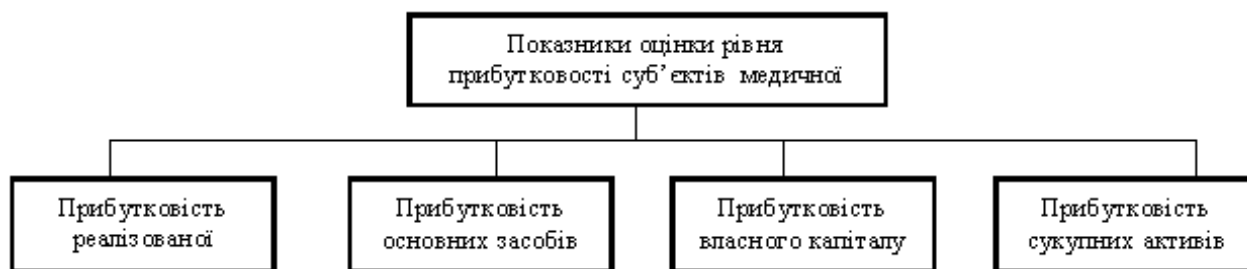

Рис. 4 Структура показників оцінки рівня прибутковості суб'єктів медичної галузі

Таблиця 2 Класифікація джерел фінансування розвитку медичної галузі

Ознака класифікації	Види джерел
Відносини власності	<ul style="list-style-type: none"> • власні • залучені • позикові
Види власності	<ul style="list-style-type: none"> • державні інвестиційні ресурси • інвестиційні ресурси господарювання суб'єктів медичної галузі • інвестиційні ресурси іноземних інвесторів (іноземні держави, міжнародні інституції, банки, фонди, окремі підприємства та установи)
Рівні власників	<p><u>На рівні держави:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • бюджет та позабюджетні фонди; • засоби державної кредитно-банківської системи; • позикові засоби у вигляді державних міжнародних позик, та позик, що складають внутрішній борг держави <p><u>На рівні суб'єктів господарювання:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • власні засоби; • залучені засоби, зокрема внески та пожертви, засоби вилучені від продажу цінних паперів тощо; • позикові засоби у вигляді бюджетних, банківських і комерційних кредитів. <p><u>На рівні інституційних проєктів:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • бюджет держави та позабюджетних фондів; • засоби суб'єктів господарювання; • іноземні інвестиції

ВИСНОВКИ

1. У результаті дослідження встановлено, що ефективна державна інвестиційна політика є суттєвим важелем реформування медичної галузі сфери охорони здоров'я України. Державне регулювання інвестиційної діяльності охоплює умови інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

2. Аналіз підходів до оцінки інвестиційної привабливості медичної галузі дозволив виділити її основні складові. До них відносяться поточна, ретроспективна, перспективна, миттєва та динамічна привабливість.

3. Розроблено алгоритм розрахунку обсягу інвестицій у медичну галузь. Встановлено, що точність оцінки раціональних обсягів інвестицій у розвиток медичної галузі залежить від ступеню точності параметрів залежності величини реальних інвестицій та сумарним розміром сподіваного прибутку.

4. Запропонована блок-схема послідовності оцінки інвестиційної привабливості медичної галузі. В основу блок-схеми та визначення послідовності оцінки покладені показники оцінки рівня прибутковості господарювання галузі.

5. Проведена класифікація джерел фінансуванню розвитку медичної галузі. Джерела фінансування класифіковано за такими ознаками: відносини власності, види власності та рівні власників.

6. Визначені регуляторні заходи для вдосконалення механізму державного регулювання розвитку медичної інфраструктури. До них відносяться: вдосконалення системи податків, надання фінансової допомоги, посилення ролі державних норм та стандартів, антимонопольних заходів та політики ціноутворення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голубятніков В.Т. Інвестиції та регіональна проектна діяльність [Текст] : навч. посіб. / В. Т. Голубятніков, П. Д. Лазар, Н. В. Голубятнікова, К. В. Савченко ; за заг. ред. В. Т. Голубятнікова ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. - 249 с.
2. Голубятніков В.Т. Функціональне моделювання процесів бізнес-планування і проектів : навч. посібник. / Лазар П.Д., Голубятнікова Н.В., Куцин І.М. - Львів: Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2009.
3. Курашвили Б.П. Очерк теории государственного управления / Б.П. Курашвили. — М., 1987. — С.73.
4. Лесечко М. Д. Механізм державного управління у сфері захисту економічної конкуренції / Лесечко М. Д., Савчук В. С // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за заг. ред. А. О. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 9.
5. Місюра О. Б. Регулювання фармацевтичної галузі: державна політика, її вплив на формування конкурентного середовища / Місюра О. Б. // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за заг. ред. А. О. Чемериса. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 9. - С. 303-309.
6. Польшаков В.І. Совершенствование системы организационного управления в реализации стратегии инновационного развития проектноориентированных организаций / В. И. Польшаков, Ю. В. Черненко // Управління проектами та розвиток виробництва [текст] : зб. наук. пр. – Луганск : СНУ ім. В. Даля, 2007. - № 2(22). – С. 27-36.
7. Рудніцька Р.М. Механізми державного управління: сутність і зміст / Р.М. Рудніцька, О.Г. Сидорчук, О.М. Стельмах; за заг. ред. М.Д. Лесечка, А.О. Чемериса. – Львів: Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2005.
8. Садовская Т.Г. и др. Анализ бизнеса [Текст] : в 4 ч. / Т.Г. Садовская, В.А. Дадонов, П.А. Дроговоз ; под ред. д-ра техн. наук, проф. Т.Г. Садовской. – М. : Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2006.
9. Тихомиров Ю.А. Механизмы управления в развитом социалистическом обществе / Тихомиров Ю.А. - М.: Наука, 1978. – 236 с.
10. Юзьков Л.П. Социальный и государственно-правовой аспекты управления / Л.П. Юзьков. - К.: Лыбидь, 1972. – 57с.